

Dashboard Impact Toerisme

Borger-Odoorn

Economie

7,5

Overnachtingen & bezoeken	7,1
Bestedingen & werkgelegenheid	7,6
Vitaliteit en diversiteit toerisme	7,5
Waardering toerisme	8,3

Samenleving

7,1

Toeristisch-recreatieve druk	7,3
Bijdrage aan voor-zieningenniveau	6,5
Neveneffecten	6,9
Draagvlak bevolking	7,6

Omgeving

6,6

Footprint toerisme	6,2
Kwaliteitsbehoud erfgoed & natuur	7,1
Duurzaamheid R&T-sector	6,7
Duurzaamheidsbeleid gericht op toerisme	6,4

Hoe is de impact over de gemeente verdeeld?
Bovenstaande rapportcijfers zijn gebaseerd op analyses op gemeenteniveau. In de gemeente Borger-Odoorn is toerisme en recreatie echter ongelijkmatig verdeeld. De impact van toerisme en recreatie op de economie is met name op de zandgronden van de gemeente erg groot. Op het vlak van overnachtingen, bezoeken, bestedingen en werkgelegenheid presteren deze gebieden aanmerkelijk beter en zouden rapportcijfers hoger zijn. De bevolking ziet ook de gevolgen: de bijdrage aan het voorzieningenniveau is met name in dat deel van de gemeente hoog, aanmerkelijk hoger dan het gemiddelde in de gemeente (met meer supermarkten, mogelijkheden tot gebruik voorzieningen op vakantieparken, meer horeca-aanbod). Wel zorgt de clustering van toeristisch-recreatieve activiteiten ook voor iets meer toeristisch-recreatieve druk.

Versterk het merk Geopark Hondsrug in gezamelijkheid nog verder

Ontwikkel recreatie en toerisme op gebalanceerde wijze door

Werk aan aanvullende zomerprogrammering en/of verbinding tussen aanbieders

Monitor drukte natuurgebieden en werk aan zonering en beleving

Zet veengebied Zuidoost-Drenthe en Zuidoost-Groningen meer neer als één gebied

Zet in op optimale samenwerking verblijfssector en samenleving

Blijf werken aan de verduurzaming van de sector

Economie

Overnachtingen

- **Borger-Odoorn (1.256.000)**
- Borger e.o. (980.000)
- Coevorden (1.852.000)
- Steenwijkerland (1.098.000)

Bestedingen

- **Borger-Odoorn (€ 112 mln.)**
- Borger e.o. (€ 79 mln.)
- Coevorden (€ 162 mln.)
- Emmen (€ 179 mln.)

Samenleving

Aandeel werkgelegenheid

- **Borger-Odoorn (14,8%)**
- Coevorden (9,1%)
- Westerveld (10,8%)
- Nederland (7,0%)

Sturingsinstrumenten

Toeristisch-recreatieve bestedingen per inwoner

Borger-Odoorn	**€ 4.377,-**
Coevorden	€ 4.588,-
Borger e.o.	€ 11.161,-
Giethoorn	€ 11.010,-

De totale bestedingen aan recreatie en toerisme per inwoner zijn in de gemeente Borger-Odoorn relatief hoog. In de gemeente Coevorden zijn deze echter nóg iets hoger, mede omdat de gemiddelde bestedingen per overnachting daar gemiddeld gezien iets hoger zijn. Opvallend aan de gemeente Borger-Odoorn zijn de verschillen tussen deelgebieden. In en om Borger zijn de bestedingen zelfs ruim € 11.000,- per inwoner, en daarmee op het niveau van Giethoorn. Maar deze bestedingen komen wel anders tot stand: in Borger zijn de verblijfsgasten heel erg belangrijk voor de bestedingen, in Giethoorn is het merendeel afkomstig van dagjesmensen (die doorgaans voor meer (parkeer-)druk zorgen en per persoon minder uitgeven).

Leegstand detailhandel

Borger-Odoorn	**3,1%**
Tynaarlo	2,8%
Coevorden	8,7%
Nederland	8,4%

De leegstand in de gemeente Borger-Odoorn is zeer laag in vergelijking met het landelijke gemiddelde. Zowel de dagelijkse als niet-dagelijkse detailhandel merkt het effect van de relatief grote hoeveelheid verblijfstoerisme in de gemeente. Ten opzichte van andere Drentse gemeenten is het beeld divers: in Tynaarlo is de leegstand ook laag, maar in Coevorden is deze juist vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde. Voordeel voor de gemeente Borger-Odoorn (en ook gemeente Tynaarlo) is dat vrijwel alle kernen klein tot zeer klein zijn. Het aanbod is daarmee relatief kleinschalig in alle kernen en vooral gericht op food/dagelijkse levensbehoeften, en daarmee minder gevoelig voor trends zoals in de sector mode.

Aandeel vast verblijfstoerisme

Borger-Odoorn	**25%**
Coevorden	22%
Tynaarlo	66%
Steenwijkerland	48%

Het aandeel vast verblijfstoerisme (jaarplaatsen, tweede woningen) in de gemeente Borger-Odoorn is laag. Slechts een kwart van de slaapplaatsen is voor gasten die meerdere keren per jaar in de gemeente komen recreëren. Relatief veel toeristisch verblijfsaanbod, gericht op korte vakanties, leidt tot seizoensverlenging als dat gepaard gaat met winterhard aanbod. In Borger-Odoorn is hier sprake van, net als in Coevorden. Andere gemeenten zijn nog meer op vast verblijfstoerisme gericht, zoals Tynaarlo en Steenwijkerland. Dit is ondanks de aanwezigheid van Nationale Parken en/of toeristische hotspots in deze gemeenten.

Economie

Samenleving

Omgeving

De gemeente Borger-Odoorn realiseerde in 2019 circa 1,25 miljoen overnachtingen. Een belangrijk deel van deze overnachtingen is toe te schrijven aan de (inter-)nationaal opererende ketens die in de gemeente actief zijn, namelijk Roompot, Landal en Capfun, die relatief hoge bezettingsgraden realiseren. Circa 75-80% van de overnachtingen concentreert zich in het noordwestelijke deel van de gemeente, in Borger en de kernen rondom Borger (Drouwen, Bronneger, Buinen, Westdorp, Ees, Eesergroen, Ellertshaar).

Er werden in 2019 ongeveer 2 miljoen dagbezoeken afgelegd. De gemeente Borger-Odoorn is het hart van Geopark de Hondsrug, en als gevolg daarvan zijn diverse aanbieders hieraan te relateren (bijv. het Hunebedcentrum in Borger). Daarnaast heeft de gemeente enkele attracties, zoals Attractiepark Drouwenerzand en Kabouterland. Ook de relatie met de omgeving is belangrijk, getuige het Buitencentrum Boomkroonpad van Staatsbosbeheer en meer op groepen gerichte (outdoor) activiteiten (zoals bij Eko-Tours). Deze aanbieders zijn allen op de zandgronden te vinden en vaak gekoppeld aan een belangrijke doelgroep voor de verblijfsrecreatie, gezinnen met kinderen. De meeste bezoeken in de dagrecreatie vinden dus ook plaats op de zandgronden. In het oostelijk veengebied van de gemeente zijn daarnaast enkele (kleinschalige) musea te vinden.

De gemiddelde bestedingen per overnachting in de gemeente Borger-Odoorn passen bij de samenstelling van het aanbod en zijn in lijn met het landelijk gemiddelde. Omdat er enkele attracties zijn, zijn de gemiddelde bestedingen voor een dagbezoek relatief hoog (€ 23,-). De combinatie van beide leidt ertoe dat de toeristisch-recreatieve bestedingen per inwoner hoog zijn (ruim € 4.300,- per inwoner). De bestedingen per vierkante kilometer zijn meer op een gemiddeld niveau. De verschillen in de gemeente zijn echter erg groot. In en om Odoorn en met name in en om Borger zijn de bestedingen (zeer) hoog (per inwoner en per vierkante kilometer). In het oostelijk veengebied zijn de bestedingen juist laag.

Met bijna 15% van de werkgelegenheid in recreatie en toerisme is de sector zeer sterk aanwezig in de gemeente. Landelijk is het aandeel in de werkgelegenheid circa 7%. Ook hier geldt dat het aandeel in de werkgelegenheid met name rondom Borger nog hoger is dan het gemeentelijk gemiddelde.

Vitaliteit en diversiteit toerisme
De gemeente Borger-Odoorn kent een zeer lage leegstand in de detailhandel (3,1%). De gemeente slaagt er bovendien met enkele dagattracties, hunebedden en omgevingskwaliteiten in haar verblijfsgasten relatief goed vast te houden, en tevens verblijfsgasten van elders naar de gemeente te trekken.

De vitaliteit van de verblijfsrecreatie is in Borger-Odoorn gemiddeld gezien goed op orde. De gemeente kent relatief veel winterhard verblijfsaanbod (m.n. vakantiewoningen) en kent relatief weinig vaste plaatsen (jaarplaatsen, tweede woningen). Hierdoor is het potentieel voor toeristische vakanties groot. Met de komst van Landal Puur Exloo is de de capaciteit en diversiteit verder vergroot. De diversiteit van het dagrecreatieve aanbod draagt verder bij aan de kracht van het toeristisch-recreatieve product.

Waardering toerisme
De waardering van de gast voor het verblijfs- en dagaanbod in de gemeente is goed in orde. Uit reviews ontstaat de indruk dat daarnaast de landschappelijke diversiteit en gezellige kernen als Borger worden gewaardeerd.

Economie

Samenleving

Omgeving

Overnachtingen per inwoner

- **Borger-Odoorn (49)**
- Coevorden (52)
- Borger e.o. (138)
- Ruinen (58)

Horeca per inwoner

- **Borger-Odoorn (0,27 m²)**
- Coevorden (0,45 m²)
- Westerveld (0,39 m²)
- Emmen (0,23 m²)

Steun bevolking aan toerisme

- **Borger-Odoorn (8,4)**
- Coevorden (8,2)
- Westerveld (8,6)
- Steenwijkerland (7,7)

Sturingsinstrumenten

Aantal dagbezoeken per inwoner

Borger-Odoorn	**78**
Borger e.o.	169
Westerveld	112
Giethoorn	351

Het aantal dagbezoeken per inwoner is in de gemeente Borger-Odoorn op jaarbasis circa 78. Vergeleken met allerlei gemeenten in Nederland is dit niveau aan bezoeken bescheiden en beheersbaar, en bovendien lager dan in een gemeente als Westerveld. In delen van de gemeente Borger-Odoorn is de toeristisch-recreatieve druk door dagbezoeken wel hoger: in Borger e.o. is het aantal dagbezoeken per inwoner meer dan twee keer zo hoog, maar nog op een beheersbaar niveau. Giethoorn wordt vaak aangehaald als referentie van te hoge toeristische druk. Giethoorn ontvangt jaarlijks het dubbele aantal dagbezoeken per inwoner. In die vergelijking is gerekend naar inwoners van Giethoorn-Noord en -Zuid, terwijl de dagbezoeken zich met name in -Zuid afspelen. Plaatselijk is de druk dus nog hoger.

Extra m² restaurants/cafés per inwoner

Borger-Odoorn	**+ 11,3%**
Borger e.o.	+20,2%
Coevorden	+ 11,4%
Westerveld	+ 59,6%

Vergeleken met gemeenten met ongeveer hetzelfde aantal inwoners kent de gemeente Borger-Odoorn iets meer vierkante meters aan restaurants en cafés per inwoner. Het effect van de toeristische sector is hierin terug te zien, want ook andere gemeenten die op jaarbasis relatief veel overnachtingen trekken, zoals Coevorden en Westerveld, zien dit effect, terwijl De Wolden (met minder overnachtingen) dit op gemeenteniveau minder heeft. In Borger en omliggende kernen is het effect sterker. Wel speelt mee dat het niet alleen gaat om vierkante meters maar ook om de diversiteit, die in de gemeente naar ons oordeel wat minder is. Ook is de horeca de enige sector waarin het effect in aantallen vierkante meters zichtbaar is. Verblijfstoeristische bedrijven zorgen daarnaast voor extra voorzieningen voor inwoners, in de vorm van zwembaden en/of buitensportvoorzieningen.

Raming toeristenbelasting per inwoner

Borger-Odoorn	**€ 54,-**
Coevorden	€ 50,-
Westerveld	€ 49,-
Steenwijkerland	€ 14,-

De gemeente Borger-Odoorn int relatief veel toeristenbelasting in verhouding tot het aantal inwoners. Met per jaar € 54,- toeristenbelasting per inwoner behoort de gemeente net als de gemeente Coevorden net tot de top-30 van Nederlandse gemeenten. Aangezien de toeristenbelasting een algemene belasting is, kunnen deze inkomsten ook worden gebruikt ten faveure van de inwoners van Borger-Odoorn. Dat geldt ook voor de delen van de gemeente waar minder toerisme is, deze delen kunnen indirect dus toch enigszins meeprofiteren. De gemeente Steenwijkerland slaagt er ondanks een trekker als Giethoorn veel minder in om bezoekers tot een kort, toeristisch verblijf te verleiden.

Economie

Samenleving

Omgeving

Toeristisch-recreatieve druk
De toeristisch-recreatieve druk, gemeten ten opzichte van het aantal inwoners en de oppervlakte, is op gemeenteniveau bescheiden. Toerisme en recreatie vindt met name plaats op de zandgronden, daar is de toeristisch-recreatieve druk dus hoger. Dat geldt zowel voor het verblijfstoerisme als voor de dagrecreatie. Hoewel de grotere vakantieparken in de gemeente over diverse voorzieningen beschikken zijn deze minder uitgebreid dan bijvoorbeeld bij Center Parcs in de gemeenten Emmen en Coevorden. Verblijfsgasten begeven zich daarmee ook vaker in de leefomgeving van inwoners. Ook verblijfstoeristen die in andere gemeenten verblijven dragen hieraan bij, door bezoeken aan bijvoorbeeld het Hunebedcentrum. Alles bij elkaar opgeteld zorgt dit ervoor dat de druk met name rondom Borger hoger is dan elders in de gemeente.

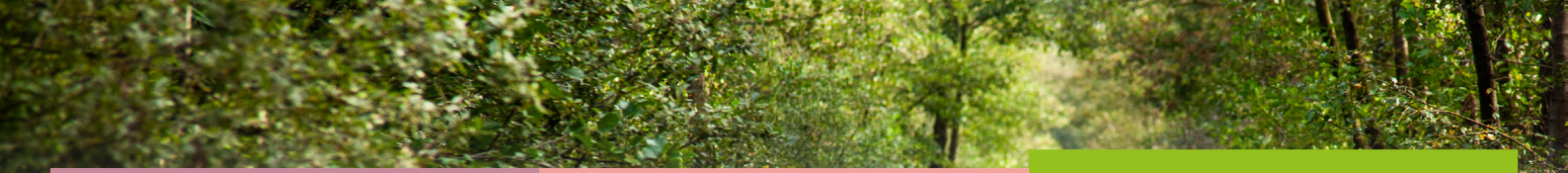
Het aandeel winterharde accommodaties in de gemeente zorgt er voor dat de spreiding van het verblijfstoerisme over een jaar het landelijke patroon volgt. Daarmee is het toeristisch-recreatieve seizoen in Borger-Odoorn (iets) langer dan in diverse andere Drentse gemeenten.

Bijdrage aan voorzieningenniveau
Inwoners van de gemeente Borger-Odoorn profiteren op meerdere manieren van de aanwezigheid van het toerisme in haar gemeente. Zo dragen de vakantieparken bij aan een hoger voorzieningenniveau. Zwemlessen en vrij zwemmen worden bijvoorbeeld aangeboden op vakantieparken. Ook zijn er sportieve leisurevoorzieningen, zoals short golf, waar bewoners gebruik van kunnen maken. De positieve effecten doen zich wel met name op de zandgronden voor. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de hoeveelheid supermarkten: op de zandgronden is het aanbod veel hoger dan op basis van het aantal inwoners te verwachten valt, maar op gemeenteniveau is het meer gemiddeld. Op gemeenteniveau herbergt Borger-Odoorn wel meer vierkante meters aan horeca dan gemeenten van vergelijkbare omvang. De diversiteit kan nog sterker.

De bereikbaarheid met het openbaar vervoer is met de bus goed. Het wandel- en fietsnetwerk wordt in onderzoeken van de Fietsersbond bovengemiddeld beoordeeld. Het wandelknooppuntennetwerk wordt nog verder uitgerold, ook naar het veengebied. Dit biedt ook eigen inwoners de gelegenheid om meer van de omgeving te genieten. Ook de beleefbaarheid van het gebied is in de afgelopen jaren toegenomen, via thematische en interactieve routes.

Neveneffecten
Het aantal vernielingen, misdrijven in de openbare orde en tegen openbaar gezag in de gemeente is op het niveau dat op basis van het aantal inwoners te verwachten valt. Op andere vlakken (verkeer, parkeren) zijn er op enkele momenten in het jaar indicaties van overlast door toerisme, maar de belangrijkste knelpunten met name in en om Borger zijn in de afgelopen jaren door de gemeente aangepakt. Ook in het toeristische seizoen van 2021 zijn weer maatregelen genomen om bezoekersstromen te reguleren.

Draagvlak onder bevolking
Het draagvlak onder de bevolking is met een zeer beperkte steekproef getoetst. Op basis hiervan lijkt de steun echter zeer behoorlijk. Wel komt naar voren dat vooral in de kern Borger in het hoog- en schouderseizoen toch wat drukte ontstaat. Er is bijvoorbeeld overlast door mensen die op straat lopen (waar dat niet mag). In coronajaar 2020 speelde ook mee dat er onvoldoende afstand werd gehouden. Asociaal gedrag door toeristen komt echter niet of nauwelijks voor. De diversiteit van de horeca zou wel beter kunnen. In het zuidwestelijke deel van de gemeente lijkt de steun voor het toerisme nog wat groter, omdat daar minder druk ervaren wordt. Al met al zijn de voordelen van het toerisme belangrijker dan de nadelen.

Economie | Samenleving | Omgeving

Footprint verblijfstoerisme per km²

- **Borger-Odoorn (175.000 kg.)**
- Coevorden (219.000 kg.)
- Westerveld (164.000 kg.)
- Nederland (122.000 kg.)

Publieke/semi-publieke laadpalen per 1.000 inwoners

- **Borger-Odoorn (0,70)**
- Coevorden (0,65)
- Emmen (0,92)
- Nederland (2,94)

Oppervlakte Natura 2000

- **Borger-Odoorn (0,8%)**
- Coevorden (0%)
- Emmen (6,4%)
- Westerveld (38,5%)

Sturingsinstrumenten

Aantal jaarlijkse bezoeken per hectare natuur- en recreatiegebieden

Boswachterij Exloo-Odoorn	**964**
Boswachterij Gieten-Borger	485
Hunzedal	338
Nationaal Park Dwingelderveld	649

Enkele jaren geleden, nog voor de coronacrisis, is het aantal unieke bezoekers en bezoeken aan natuurgebieden in Drenthe onderzocht. De drie grootste gebieden in de gemeente Borger-Odoorn komen qua aantallen bezoeken per hectare per jaar soms hoger en soms lager uit dan andere gebieden in de provincie (zoals Nationaal Park Dwingelderveld). Met name Boswachterij Exloo-Odoorn heeft relatief veel bezoeken per hectare, maar worden keuzes gemaakt om sommige gebieden intensiever te gebruiken en andere gebieden minder intensief. In deze cijfers zijn echter de gevolgen van de coronacrisis nog niet opgenomen, die voor meer overlast (afval, loslopende honden, asociaal gedrag, wandelen buiten paden etc.) heeft gezorgd. Deze blijken deels veroorzaakt te worden door grotere aantallen, deels door het gedrag van de 'nieuwkomers', die de regels/de mores in natuurgebieden niet/onvoldoende kennen of zich er minder aan houden.

Footprint verblijfstoerisme per inwoner

Coevorden	**1.901 kg.**
Westerveld	2.361 kg.
Borger-Odoorn	1.857 kg.
Tynaarlo	469 kg.

De footprint van het verblijfstoerisme is vastgesteld aan de hand van kengetallen over de gemiddelde uitstoot tijdens een overnachting in een accommodatie. Hierbij is rekening gehouden met de reis naar de bestemming, de activiteiten tijdens het verblijf én de accommodatie. De footprint van het verblijfstoerisme is in Borger-Odoorn per inwoner goed vergelijkbaar met dat van Coevorden. Vanwege de ligging van de bedrijven reizen de meeste gasten naar de verblijfslocatie met de auto. Ook voor uitstapjes naar dagattracties (in de gemeente en daarbuiten) wordt regelmatig de auto gebruikt, zeker door gezinnen met kinderen. Wel faciliteren de meeste grootschalige aanbieders in de gemeente de komst met elektrische auto's door enkele oplaadpalen, en bieden enkele bedrijven e-bikes voor verhuur aan. De footprint is tevens laag in vergelijking met de footprint van eigen inwoners en andere bedrijfstakken.

Aandeel overnachtingen bij bedrijven met een duurzaamheidskeurmerk

Borger-Odoorn	**70-75%**
Emmen	50-55%
Coevorden	70-75%
Steenwijkerland	0%

Naar schatting bijna driekwart van de overnachtingen in de gemeente vindt plaats bij bedrijven met een duurzaamheidskeurmerk. In de gemeente zijn het vooral grotere ketenbedrijven die over een keurmerk beschikken. Hoewel voor veel bedrijven een keurmerk vooral een bewijs is aan de gasten dat er stappen worden gezet op het vlak van duurzaamheid zijn meer bedrijven met de verduurzaming van hun aanbod bezig, bijvoorbeeld met waterbesparing, energieopwekking en het gebruik van biologische en/of streekproducten.

Economie | Samenleving | Omgeving

Footprint toerisme
De gemeente Borger-Odoorn scoort als gemeente relatief goed op de landelijke duurzaamheidsindex. Ook is de luchtkwaliteit (stikstofdioxide/fijnstof) in de gemeente relatief goed. Er zijn weinig tot zeer weinig (semi-)publieke laadpalen, vergeleken met het aantal inwoners.

De footprint per inwoner en per vierkante kilometer van het verblijfstoerisme is in vergelijking met andere gemeenten relatief hoog. Dit heeft te maken met de omvang van het verblijfstoerisme en het relatief grote belang van de vakantieparken in de overnachtingen. Deze accommodaties zorgen voor een relatief hoge footprint (in vergelijking met bijvoorbeeld campings en groepsaccommodaties). Wel is de footprint van het verblijfstoerisme bescheiden ten opzichte van andere bedrijfstakken.

Behoud erfgoed, natuur en landschap
De gemeente staat bekend om haar landschappelijke aantrekkelijkheid, en beschikt over relatief veel bos en natuurlijk terrein. Slechts een klein deel van de natuur en het landschap is beschermd als Natura 2000-gebied. Er zijn vier natuur- en recreatiegebieden die tot de tien best bezochte gebieden van Drenthe horen (Boswachterij Exloo-Odoorn, Drouwenerzand, Boswachterij Gieten-Borger en het Hunzedal). Het aantal bezoeken aan met name de eerste twee natuur- en recreatiegebieden is hoog vergeleken met de omvang van het gebied, mede door de koppeling aan het toerisme in de gemeente. In coronajaar 2020 is het gebruik van natuur- en recreatiegebieden verder toegenomen. Te intensief gebruik, mede door toerisme, leidt op termijn tot een afbreuk aan ecologische kwaliteit. Daarom wordt in samenwerking met landschapsbeheerorganisaties bewust gewerkt aan zonering (met intensivering of juist beperking gebruik van bepaalde gebieden).

Cultuurhistorie en erfgoed zijn zeer belangrijk in de gemeente Borger-Odoorn. De grootste hunebedden van het land zijn in de gemeente, als onderdeel van UNESCO Geopark de Hondsrug. Een aanbieder als Eko-Tours maakt daarbij de kwaliteiten van een gebied goed beleefbaar, met gidsen die tijdens een tocht vertellen over de natuur, cultuur en geschiedenis van het gebied. Deze dragen niet alleen bij aan het DNA van de gemeente, maar ook van de provincie. Een aanbieder als het Vervenershuis laat juist de cultuurhistorie van het veenlandschap zien. In het verblijfstoerisme zijn tevens enkele (kleinschalige) aanbieders die gebruik maken van karakteristieke boerderijen, maar minder dan in andere Drentse gemeenten. Al met al zijn toerisme en cultuurhistorie, erfgoed en natuur sterk met elkaar vervlochten in Borger-Odoorn.

Duurzaamheid R&T-sector
In de gemeente zijn zes verblijfsrecreatieve bedrijven met een duurzaamheidskeurmerk. Daarnaast zijn bijna 80 bedrijven supporter van Cittaslow. Ook andere bedrijven voeren maatregelen door ter bevordering van de duurzaamheid, maar deze resulteren dan (vooralsnog) niet in een keurmerk. Uit gesprekken met ondernemers komt naar voren dat meerdere bedrijven (pragmatische) maatregelen hebben genomen om hun bedrijf te verduurzamen en dit ook enigszins tot vrij belangrijk vinden in de bedrijfsvoering. Meest voorkomende maatregelen zijn voor waterbesparing, eigen energieopwekking en het gebruik van biologische en/of streekproducten. Toch zijn er met name bij kleinere bedrijven nog slagen te maken en zijn de huidige maatregelen vaak vooral uit kostenbesparing.

Duurzaamheidsbeleid gericht op toerisme
De gemeente beschikt over duurzaamheids- of vergelijkbaar beleid, maar de doelen hierin zijn niet SMART geformuleerd. Er is wel enige aandacht voor toerisme. Borger-Odoorn is één van de elf Cittaslow-gemeenten in Nederland. Met Cittaslow streeft de gemeente naar een duurzame omgeving die verbonden is met een kwalitatief hoogwaardig landschap, in een krachtig sociaal landschap ondersteund door de gemeente. De gemeente nam ook deel aan het Koploper-project ter bevordering van de verduurzaming van mkb-bedrijven, maar het effect op de R&T-sector hiervan was naar verluidt beperkt.

Economie | Samenleving | Omgeving

Aanbevelingen

- **Ontwikkel recreatie en toerisme in de gemeente op gebalanceerde wijze door.** De gemeente Borger-Odoorn is één van de belangrijkste gemeenten van Drenthe als het gaat om recreatie en toerisme. Wel is de impact zeer onevenredig verdeeld over de gemeente. Met name in Borger en omliggende kernen is de impact van het toerisme op de economie zeer groot, maar kijkt de samenleving ook iets kritischer dan elders in de provincie Drenthe naar de sector. Elders in de gemeente is (nog) meer draagvlak voor toerisme en recreatie en is de toeristisch-recreatieve druk lager. Om die redenen bevelen wij aan om het toeristisch-recreatieve product door te ontwikkelen, maar wel op een manier die meer gebalanceerd en gespreid is over de gemeente. Het Hunzedal en eventueel de veengronden bieden hiervoor mogelijkheden.
- **Zet in op optimale samenwerking tussen de verblijfssector en de samenleving.** Inwoners profiteren van de aanwezigheid van voorzieningen op relatief grote vakantieparken en campings. Het is raadzaam om met behulp van dorpsregisseurs het contact tussen de sector en de samenleving optimaal te houden, zodat inwoners gebruik kunnen blijven maken van de voorzieningen. Hiermee kan het draagvlak vanuit de samenleving voor recreatie en toerisme worden geborgd. Bekijk ook de mogelijkheden om de diversiteit van de horeca een verdere impuls te geven, mede gelet op het nieuwe vakantiepark in Exloo.
- **Monitor drukte natuurgebieden en werk met beheerorganisaties verder aan zoneringsplannen en belevingselementen.** Er is niet alleen af en toe verkeersdrukte rondom de grotere vakantieparken, ook de natuur- en recreatiegebieden worden veelvuldig gebruikt. De belevingselementen die er zijn vergroten de aantrekkelijkheid van de gemeente als vakantie- of recreatiebestemming. Het is raadzaam om vaker bezoekmetingen en eventueel parkeermetingen op de drukste plekken uit te voeren, zodat bij oplopende druk het in samenspraak met eigenaren en beheerorganisaties kan worden bijgestuurd. Daarmee blijft de bijdrage van toerisme en recreatie in balans met de natuurkwaliteit.
- **Zet het veengebied van Zuidoost-Drenthe en Zuidoost-Groningen meer neer als één gebied.** In het (zuid-)oostelijk deel van de provincie Drenthe maar ook in de provincie Groningen zijn aanbieders actief die inzicht geven in de verhalen over het veengebied, zoals het Veenpark in Barger-Compascuum, het Vervenershuis (plus het historisch ensemble) in Valthermond, Museumspoorlijn STAR en het Veenkoloniaal Museum in Veendam. Deze verhalen vallen het beste in de smaak bij de fijnproever die ook wat dieper in de geschiedenis van UNESCO Geopark de Hondsrug duikt, maar afzonderlijk is het voor deze aanbieders lastig om de fijnproever te bereiken. Positionering als één gebied kan eraan bijdragen dat er een bredere basis wordt gecreëerd, waarmee ook het draagvlak voor voorzieningen in de veendorpen toeneemt.
- **Versterk het merk Geopark Hondsrug in gezamelijkheid nog verder.** Geopark de Hondsrug speelt een groeiende rol in de gemeente. De status van UNESCO Global Geopark is echter nog relatief nieuw en wordt in de marketing onderbelicht. In relatie tot de recent ontwikkelde verblijfsrecreatie liggen hier kansen om het onderscheidend vermogen van Borger-Odoorn als vakantiebestemming te versterken.
- **Werk aan een aanvullende zomerprogrammering en/of verbinding tussen aanbieders.** De R&T-sector is met name op de zandgronden dermate goed ontwikkeld dat vakantiegasten basis bieden voor een aanvullende zomerprogrammering. Daar kunnen ook inwoners en lokale ondernemers van profiteren. Met voorstellingen in openluchttheater De Speulkoele wordt hier al enkele jaren aan gewerkt, maar er zijn meer mogelijkheden, bijvoorbeeld muziekavonden en specifieke kindervoorstellingen. Maar een zomerprogrammering kan ook bestaan uit een arrangement van diverse aanbieders op de veengronden, zoals het Keramisch Museum Nieuw-Buinen, Glaswerk Nieuw-Buinen, de Museumspoorlijn STAR, dat onder gasten op de zandgronden wordt gepromoot. Daarmee ontstaat meer basis voor voorzieningen in die gebieden en wordt de trots van de eigen inwoner versterkt.
- **Blijf werken aan de verduurzaming van de sector.** De gemeente Borger-Odoorn is één van de elf Nederlandse Cittaslow-gemeenten en de enige in Drenthe. Circa 80 bedrijven in de gemeente zijn supporter van Cittaslow, het gros van deze bedrijven heeft een (deels) toeristisch-recreatief karakter. Bij de beoordeling van de aanvraag om supporter te worden wordt door de gemeente getoetst in hoeverre de bedrijven aandacht hebben voor thema's als maatschappelijke betrokkenheid, bewustzijn ten aanzien van milieu, duurzaamheid en innovatie, en gebruik streekproducten. Ook de "hardere" kant van duurzaamheid (waterbesparing, energieneutraliteit, gebruik biologisch afbreekbare middelen) blijft echter aandacht verdienen. Het is raadzaam om met name kleine en middelgrote bedrijven hierin te ondersteunen.

Achtergrond van het model
Het Dashboard Impact Toerisme is door ZKA Leisure Consultants ontwikkeld om de bredere impact van toerisme en recreatie inzichtelijk te maken. Dat effect beperkt zich niet tot de economie, maar heeft, zeker op plaatsen waarin het toerisme sterk vertegenwoordigd is, ook invloed op de samenleving en de (ruimtelijke) omgeving. Tot nog toe is de economische invloed vaak het meest tastbaar, de effecten op de samenleving en de omgeving zijn vaak minder gekwantificeerd beschikbaar. Dat ertoe heeft geleid dat ZKA een stap verder is gegaan door de drie dimensies waarop toerisme en recreatie impact hebben (Economie, Samenleving en Omgeving) te vertalen in circa 70 indicatoren. Deze indicatoren zijn gegroepeerd in thema's, die samen de drie dimensies vormen.

Elke indicator krijgt een score aan de hand van een objectieve schaal, gebaseerd op benchmarks met circa 70-75 andere bestemmingen (kernen of gemeenten). Hierbij wordt rekening gehouden met het karakter van een gebied: voor een plattelandsgemeente gelden bij diverse indicatoren andere grenswaarden dan voor stedelijke gemeenten. De weging van de individuele scores leidt tot een rapportcijfer per dimensie. Een hoger rapportcijfer impliceert dat de situatie beter is: als twee gebieden een 8,0 en een 6,0 scoren op toeristisch-recreatieve druk, dan is de druk dus hoger in het gebied met het lagere rapportcijfer.

Afbakening
Het onderzochte gebied in dit dashboard betreft de gemeente Borger-Odoorn. Bij sommige indicatoren is een onderscheid gemaakt tussen de resultaten op gemeenteniveau en de resultaten voor Borger en omliggende kernen (Drouwen, Bronneger, Buinen, Westdorp, Ees, Eesergroen, Ellertshaar), waar een groot deel van toeristisch-recreatieve activiteiten in de gemeente plaatsvindt. De resultaten hebben betrekking op het jaar 2019, maar daar waar mogelijk wordt inzicht gegeven in de effecten van de coronacrisis. De resultaten voor de gemeente Borger-Odoorn zijn gebenchmarkt met andere gemeenten. In de keuze voor benchmarkgemeenten is per onderwerp rekening gehouden met een drietal factoren: 1. de ligging ten opzichte van Borger-Odoorn, 2. het karakter van de benchmarkgemeente, en 3. opvallende benchmarkwaarden. Hierdoor is niet altijd gekozen voor dezelfde benchmarkgemeenten.

Bronnen en methodieken
De indicatoren, thema's en dimensies zijn beoordeeld aan de hand van diverse bronnen en methodieken. Eén van de gehanteerde bronnen is de Monitor Toerisme Drenthe 2019, opgesteld door Ecorys in opdracht van Recreatieschap Drenthe. Daarnaast zijn diverse (openbare) databronnen van onder meer het CBS, Stichting LISA, Locatus, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Het Drentse Landschap ingezet, en heeft ZKA Leisure Consultants eigen onderzoek uitgevoerd en diverse beleidsdocumenten bestudeerd. Bij diverse indicatoren wordt aangesloten bij de meetwijze die door het Data en Development Lab (CELTH, CBS, NBTC) in de *Staat van bestemming* Nederland wordt gehanteerd. Aanvullend op het bureauonderzoek zijn interviews uitgevoerd met enkele ondernemers in het verblijfs- en dagtoerisme, met drie natuurbeheerorganisaties, en met enkele inwoners en/of vertegenwoordigers van dorpsraden in de gemeente. Laatstgenoemde interviews zijn uitgevoerd om een eerste indruk van het draagvlak onder de bevolking van recreatie en toerisme te krijgen. Tevens heeft een sessie met ambtenaren van de gemeente plaatsgevonden. Een gedetailleerde bronnenlijst is opvraagbaar bij ZKA Leisure Consultants.

Copyright
Dit rapport is met uiterste zorgvuldigheid tot stand gekomen op basis van deskundig onderzoek. Onderhavig rapport bevat een weergave en interpretatie van (delen van de) onderzoeksresultaten. Het is anderen toegestaan om (delen van) het rapport en gehanteerde methodieken en modellen te kopiëren, distribueren, vertonen, op te voeren zolang ZKA Leisure Consultants als maker van het werk wordt vermeld en het werk niet commercieel wordt gebruikt.

Vormgeving en beelden
De vormgeving is verzorgd door Studio Meesterwerk. De foto's in deze rapportage zijn van diverse bronnen. Sommige foto's zijn aangeleverd door de gemeente Borger-Odoorn, sommige foto's zijn afkomstig uit de beeldbank van Marketing Drenthe, enkele foto's zijn rechtenvrij of eigen werk.

Bronvermelding foto's:
Leonie Wiers: pagina's 1 (top, klein kader rechts) en 7